

The Devastation of the Landscape, B&H Devastacija pejzaža, BiH

Azra Tunović, architect

*The Institute of Protection of Monuments in Federation
of Bosnia and Herzegovina*

Trebinje, 26 january 2018

Sarajevo

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

Pejzaž magle / The Landscape of Fog

Bosna i Hercegovina je vrlo bogata različitim vrstama prirodnih i kulturnih pejzaža koji nisu adekvatno ili su u potpunosti neistraženi, rekognosticirani, dokumentovani niti zaštićeni.

Kontinuirano se dešavaju intervencije koje direktno ugrožavaju ili u potpunosti uništavaju pejzaž u smislu da nestaje elemenata zbog kojih je određen pejzaž vrijedan ili prepoznatljiv te imaju katastrofalne posljedice kako za pejzaž i prirodu tako i za kvalitet ljudskih života.

ZAŠTIĆENA PODRUČJA PRIRODE U BOSNI I HERCEGOVINI

- **Zaštićena područja prirode u BiH:** 28 od kojih 18 u RS i 10 u FBiH
- **Federacija BiH:**
 - **Nacionalni park:** Una / nacionalni nivo / lokalna inicijativa
 - **Spomenik prirode:** Prokoško jezero, Skakavac, Tajan, Vrelo Bosne / kantonalni nivo
 - **Park prirode-zaštićeni pejzaž:** Blidinje, Hutovo blato, Konjuh, Bijambare, Trebević / kantonalni nivo

U BiH su zaštićena i područja od međunarodnog značaja (Ramsar, IBA):

Hutovo blato, Livanjsko polje, Bardača

NERETVA

RIJEKA PRIRODNOG I KULTURNOG PEJZAŽA

Dužina: 230 km (208 BiH i 22 u HR)

Izvorište: Zelengora 1200 m/nv

Ušće: Jadransko more/ Ploče

Naziv: Nera Etwa – Božanska rijeka

Smjer: sjeverozapad, jug

PRIRODNE, KULTURNO HISTORIJSKE VRIJEDNOSTI NERETVE

Zaštićeni u SRBiH:

-Regionalni park prirode “Prenj” koji obuhvata dijelove Prenja, Čvrsnice i Čabulje sa dijelom Neretve i njenih pritoka sa stepenom zaštite I–IV.

-Rezervat prirode: Kanjon Rakitnice-regionalna vrijednost I–II i Blatačko jezero - lokalna vrijednost sa II stepenom zaštite.

-Prijedlog za osnivanje NP Prenj, Čvrsnica, Čabulja

-1996.godine Đuro Fukarek iz Zavoda za zaštitu kulturnog i prirodnog naslijeđa je izradio prijedlog za pokretanje postupka za proglašenje područja NP

-2003. godine ekološka udruženja iz Konjica i Jablanice (Zeleni-Neretva i Eko-Neretva) daju zvanični prijedlog federalnom resornom ministarstvu za pokretanje postupka proglašenja nacionalnog parka.

<http://neretva-riverinperil.blogspot.ba/p/he-na-neretvi-planirane.html>

FEDERALNO MINISTARSTVO PROSTORNOG UREĐENJA

Odluka o utvrđivanju Igmana, Bjelašnice, Treskavice i kanjona rijeke Rakitnice (Visočica) područjem posebnih obilježja od značaja za Federaciju Bosne i Hercegovine ("Službene novine Federacije BiH" broj:8/05, 66/08)

PROSTORNI PLAN FBIH 2008.-2028.

Igman – Bjelašnica – Treskavica – Visočica - kanjon rijeke Rakitnice

Planine Bjelašnica i Igman, Visočica i Treskavica čine morfostrukturnu okosnicu ovog područja koje se osim vrlo izraženog fizičkogeografskog diverziteta odlikuje i vrlo ilustrativnim i specifičnim florističko-faunističkim karakteristikama. Na vertikalnom profilu se može izdvojiti 10 različitih vegetacijskih tipova sa prisustvom raznovrsne azonalne i ekstralne vegetacije primarnog, sekundarnog i tercijernog karaktera.

Osim osnovne namjene zaštite prirodnog diverziteta i uspostave nacionalnog parka, u prostornom obuhvatu je SRC Igman-Bjelašnica, zaštitno područje izvorišta Bačevo , slivno područje vodne akumulacije Bijela **rijeka te hidroenergetski sistem Gornja Neretva čiji će detaljni prostorni obuhvat i sadržaj biti određen prostornim planom područja posebnih obilježja.**

Prenj –Čabulja – Čvrsnica - Vran

Ovo područje u biogeografskom pogledu spada u tzv. visokoprenjski sektor Visokodinarske provincije u okviru Alpsko-visokonordijske regije sa vrlo karakterističnim i izraženim vrijednostima kako fizičkogeografskog tako i biološkogdiverziteta. S obzirom na vrlo karakteristične elemente biodiverziteta ovo područje se često označava kao Endemski centar Hercegovine, što indicira na jedinstvena tipska obilježja cijelog zaštićenog područja.

Ovim područjem obuhvaćen je i prostor sportskorekreativnog centra Risovac **te postojećih i planiranih prometnih i hidroenergetskih sadržaja unutar prostora kanjona rijeke Neretve, Dreznice, Doljanke kao inajnzvodnijeg dijela Grabovice, koji se tretira s aspekta ekoloski prihvatljive eksploatacije kamenog agragata.**

Dolina Borač / Izvor Neretve

Kanjon Neretve

Kanjon Neretve

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

Rafting Neretva

Kanjon Nedavić , između Uloga i Ljute

Kanjon Neretve

Boračko jezero

Kanjon Rakitnice

Kanjon Neretve

Konjic

ARK - Alternativna ratna komanda / Titov bunker

Konjic – drvorezbarstvo

Jablaničko jezero

Jablaničko jezero

Jablanica

Jablanica

Grabovičko jezero

Rijeka Rama

Šćit

Jablanička Bijela

Jezero Salakovac

Mostar

Mostar

Blagaj

Blagaj

Kravice

Počitelj

Čapljina

Delta Neretve

DEVASTACIJA NERETVE

HE JABLANICA 1955.g., HE RAMA 1964.g., HE SALAKOVAC 1981.g., HE GRABOVICA

U toku prijetodne zime (januar 2017) z bog hidrološki sušnog perioda, slabijeg dotoka vode te maksimalnog korištenja zaliha vode radi proizvodnje električne energije Jablaničko i Ramsko jezero su u potpunosti presušili.

Ispuštanjem vode iz jezera , u mjestu Lisičići (Jablaničko jezero) izronili su i nišani/nadgrobni spomenici potopljeni 1953. godine i džamija (Ramsko jezero). Čitav riblji fond, koji nije autohtoni ali i dalje vrijedan se povukao na dio jezera u području općine Jablanica gdje je vodostaj veći.

Također, suprotno prijetodno navedenom dešavaju se situacije kada se ne može kontrolirati nivoom akumulacije za vrijeme većih padavina , akumulacijski bazeni se prepune i ispuštaju se plimni valovi izuzetno opasni za ljudske živote kao i opstojnost svih objekata nizvodno.

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

Domir Xisura
photography
www.rama-prozor.info

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

The Devastation of the Landscape, BiH / Devastacija pejzaža, BiH / 26.1.2018. Trebinje

OPASNOST ZA NEPOVRATNU DEVASTACIJU NERETVE

-NOVE HIDROELEKTRANE

Plan „Gornji horizonti“ (FBiH, RS) Ulog, Krupac, Neretva, Glavaičevo, Bjelimići, Ljuta i druge

-POSTOJEĆE HIDROELEKTRANE

-nekontroliran rad i prevelika eksploatacija dovodi do ekstremno velikog smanjenja nivoa akumulacije, devastacije pejzaža i eko sistema, smanjuje kvalitet života ljudi naseljenih u priobalnim područjima. Posljedice koje se ogledaju u turističkoj ponudi i imageu mjesta su nesagledive.

Suprotno od niske akumulacije, u periodu velike količine padavina dolazi do poplava i ispuštanja plimnih valova koje su izrazito opasne po ljudski život ali i opstojnost svih pobrojanih objekata kulturno historijskog naslijeđa.

- eksploatacija šume, kamena i drugih prirodnih resursa
- opasnost od požara
- razvoj novih industrijskih i stambenih zona
- nelegalna izgradnja
- odlagališta otpada
- NEPOSTOJANJE SVIJEŠTI O VRIJEDNOSTI NERETVE!!!**

Zaštićeni pejzaž je kopneno ili priobalno područje nastalo međusobnim djelovanjem prirode i čovjeka s izuzetnim estetskim, ekološkim i kulturnim vrijednostima, te često i sa izrazito velikom biološkom raznolikošću.

**NIJEDAN SEGMENT / PEJZAŽ RIJEKE NERETVE I NJENIH PRITOKA,
NIJEDAN KULTURNI KRAJOLIK NIJE ZAŠTIĆEN
NI U FEDERACIJI BIH NI U REPUBLICI SRPSKOJ???**

KULTURNI KRAJOLIK NE POSTOJI U ZAKONSKOJ REGULATIVI FBIH???

CILJ PREZENTACIJE

- Istaći izuzetnu vrijednost i ogromne opasnosti koje će nepovratno devastirati prirodni i kulturni pejzaž rijeke Neretve
- Inicijativa za pokretanje mehanizama za početak na izradama analiza i procjena karaktera pejzaža sa preciziranim akcionim planom
- Potaći pristupanje izrade dokumenta kojim bi se dokumentirao i klasificirao pejzaž u obliku analize i procjene njegovog karaktera (Landscape character assesment) koji bi utjecao na budući razvoj i procese planiranja i upravljanja pejzažem
- Sugerisati formiranje radne grupe / komisije, koje bi na nivou države Bosne i Hercegovine (FBiH i RS) i saradnjom dvije države (BiH i HR), zajedničkim radom multidisciplinarnog tima posmatrajući tok Neretve kao cjelinu, kreirao takav dokument
- Uvođenje kulturnog pejzaža kao jedne od kategorija za zaštitu u Zakonsku osnovu nadležnih institucija
- U procese planiranja uvrstiti rad i analize i pejzažnih arhitekata a prije toga pobrinuti se da država BiH posjeduje školovan kadar te vrste
- Kontinuirano raditi na upoznavanju i stvaranju svijesti o vrijednostima naših krajolika kako bi mogli očekivati da će ga štovati i generacije koje dolaze

Veliko hvala Muhamedu Gafiću na ustupljenim
fotografijama!

Hvala na pažnji!!!